

ELEKTRONICKÉ ZÁVETY

ELECTRONIC WILLS

Dávid Maukš¹

Abstrakt: Digitálna transformácia zásadne mení spôsob, akým ľudia uskutočňujú právne úkony. Hoci mnohé oblasti súkromného práva už reflektujú na technologický pokrok, oblasť dedičského práva a inštitút závetu ostáva príliš konzervatívna. Predložený príspevok sa zameriava na analýzu možností a výziev implementácie elektronických foriem závetu do slovenského, a teda kontinentálneho právneho systému. Využíva sa horizontálna komparatívna metóda s cieľom preskúmať súčasné trendy a legislatívne prístupy v zahraničí, kde sa elektronické závety po rozhodnutiach súdnych autorít už čiastočne akceptujú, čím príspevok prinesie aktuálny prehľad danej problematiky. Tiež skúma, ako by sa podobné riešenia mohli aplikovať v slovenskom právnom poriadku, pričom sa zaoberá potenciálnymi aplikačnými hrozbami, ako je overovanie autenticity, integrita samotných dát elektronických súborov, zneužitie technológie pomocou umelej inteligencie a bezpečné uchovanie a následná distribúcia takýchto závetov po smrti závetcu. Sledujúc samotný účel práva tak vyvstáva potreba regulácie elektronických závetov tak, aby slúžili, čo najväčšiemu počtu poručiteľov a nemohli sa stať zneužitelným produktom v rukách iných osôb.

Kľúčové slová: elektronický závet, videozávet, dedičské právo, autenticita, technologický pokrok.

Abstract: The digital transformation is fundamentally changing the way people perform legal acts. Although many areas of private law already reflect technological progress, the field of inheritance law and the institution of wills, especially in Europe, remains too conservative. This paper focuses on analyzing the possibilities and challenges of implementing electronic forms of wills into the Slovak, and thus, continental legal system. It uses a horizontal comparative method to examine current trends and legislative approaches abroad, where electronic wills are already partially accepted following decisions by judicial authorities, thereby providing an up-to-date overview of the issue. It also examines how similar solutions could be applied in the Slovak legal system,

¹ Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Katedra občianskeho práva.

addressing potential implementation problems such as verifying the authenticity, the integrity of the electronic data files, and the secure storage and subsequent distribution of such wills after the testator's death. Following the very purpose of law, there is a need to regulate electronic wills in such a way that they serve the largest possible number of testators and cannot become an exploitable product in the hands of other subjects.

Key words: electronic will, video will, inheritance law, authenticity, technological progress.

Úvod

Ručné písanie alebo dokonca písanie na písacom stroji rýchlo mizne. Niekoľkými kliknutiami myši, ťuknutiami na telefóne, nasnímaním tváre alebo potvrdením odtlačku svojho prsta môžeme kúpiť a prediť takmer čokoľvek. Môžeme tak platiť účty, podávať daňové priznania, uchádzať sa o prácu, posilať peniaze priateľom a plánovať cestu po svete. Prevažná väčšina všetkých dokumentov sa dnes už vytvára a ukladá na počítačoch. Veľmi málo transakcií v dnešnom živote už nie je možné uskutočniť elektronicky.² Digitálny vek urobil náš život pozoruhodne elektronickým, virtuálnym a najmä pohodlným. Súčasné právo je tak viac než pripravené znášať tieto „novinky“ a premietiť ich do právnych predpisov.³

Súčasná legislatíva týkajúca sa závetov je zastaraná a neflexibilná. Vychádza z historických obmedzení minulého storočia a nedokáže reagovať na moderné spoločenské a technologické zmeny. Na základe zákonného článku XVI/1876 o formálnych náležitostiach úkonov posledného poriadku, uhorský právny poriadok rozlišoval verejné a súkromné závety, čo bolo v zhode s vtedajšou európskou náukou závetného dedenia. Medzi verejné závety patrili tie, ktoré boli zhotovené pred súdom alebo pred verejným notárom (v súčasnosti tejto forme zodpovedá závet zriadený vo forme notárskej zápisnice). Súkromné závety sa delili na riadne a privilegované, na písomné a ústne, a na holografné a alografné (súčasná slovenská právna úprava nadväzuje na tieto dve základné formy závetov).⁴ Takže na rozdiel od súčasnej právnej úpravy, uhorský právny poriadok dovoľoval zriadenie závetu v ústnej forme za účasti svedkov, taktiež bolo možné zriadiť spoločný závet manželov v písomnej

² BANTA, Natalie: Electronic Wills and Digital Assets: Reassessing Formality in the Digital Age. In: *Baylor Law Review*, Vol. 71, No. 3, 2019, p. 548-549. ISSN 0005-7274. BEYER, Gerry W. – HARGROVE, Claire G.: Digital Wills: Has the Time Come for Wills to Join the Digital Revolution? In: *Ohio Northern University Law Review*, 2007, Vol. 33, No. 3, p. 898. ISSN 0094-534X.

³ KRIŠTOFÍK, Andrej: K virtualizácii právnych predpisov prostredníctvom Esbírky. In: *STUDIA IURIDICA Cassoviensia*. Vol. 11. 2023, No.2, s. 14-15. ISSN 1339-3995.

⁴ FAJNOR, Vladimír – ZATURECKÝ, Adolf: *Nástin súkromného práva platného na Slovensku a Podkarpatskej Rusi*. Šamorín: Heuréka, 2018, s. 529. ISBN 80-967659-4-5.

forme a tzv. privilegované závety, teda závety zriadené s istými formálnymi úľavami v časoch kvalifikovaných okolností, ktoré ohrozovali život závetcu. Podľa triedenia Švecovej, poznalo vtedajšie uhorské kodifikované závetné právo až 7 foriem závetov.⁵

Platný právny stav v oblasti závetného dedenia nie je možné nazvať ani ako „konzervatívny alebo tradičný“, keďže predchádzajúce historické úpravy dávali závetcom väčšiu mieru vyjadrenia svojej závetnej slobody.⁶ Podobný stav je však prítomný po celom svete, keď napríklad základný a stále účinný predpis britského závetného práva *Wills Acts* pochádza z roku 1837. Ten na platný závet vyžaduje, aby bol závet písomný, podpísaný poručiteľom a overený v prítomnosti najmenej dvoch svedkov, ktorí tiež takýto závet podpíšu. Formálne požiadavky na platný závet sa v USA líšia štát od štátu, keďže neexistuje jeden federálny zákon o závetoch, no vo všeobecnosti sa riadia niekoľkými spoločnými trendami stanovenými v *Uniform Probate Code* z roku 1969. Závetca musí mať úplnú spôsobilosť na právne úkony, závet musí byť v písomnej forme (judikatúra akceptuje aj dokument spísaný na elektronickom zariadení), obsahuje podpis závetcu a prítomnosť aspoň dvoch svedkov pri podpise závetu poručiteľom, ktorí majú potvrdiť jeho vôľu.⁷ V Austrálii sa pre platnosť závetu vyžaduje existencia dokumentu podľa sekcie 18 ods. 2 austrálskeho Dedičského zákona,⁸ na ktorom sa nachádza závetný úmysel poručiteľa a fakt, že z daného dokumentu je zrejmé, že úmyslom poručiteľa bolo, aby tento dokument pôsobil ako jeho posledná vôľa.⁹ Namiesto prílišného formalizmu, ktorý je typický pre kontinentálne právne systémy, umožňujú flexibilné predpoklady súdom v krajinách *common law* rýchlejšie reagovať na spoločenské zmeny. Vďaka tomu dokážu uznať za platné aj elektronické závety.

⁵ ŠVECOVÁ, Adriana. – GERGEL, Peter. *Dedičské právo podľa I. návrhu uhorského Všeobecného občianskeho zákonníka z roku 1900 (vo vybraných právnohistorických a lingvistických súvislostiach)*. Praha: Leges, 2021. s. 90-91. ISBN 978-80-7502-558-6.

⁶ MEDELSKÁ TKÁČOVÁ, Zuzana: (Ne)reakcie zákonnej formy poslednej vôle na vývoj v spoločnosti. In: FOTOPULOŠOVÁ, L. - ŤAŽKÁ, V. (zost.). *Bratislavské právnické fórum 2023 : autonómia subjektov v 21. storočí*. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2023, s. 122. ISBN 98-80-7160-705-2.

⁷ *What Is a Valid Will?* [online]. [cit. 05.09.2025]. Dostupné na internete: <https://www.findlaw.com/forms/resources/estate-planning/last-will-and-testament/what-is-a-valid-will.html>

⁸ State of Queensland. Succession Act 1981. [online]. [cit. 08. 09. 2025]. Dostupné na: <https://www.legislation.qld.gov.au/view/pdf/inforce/current/act-1981-069>

⁹ FICOVÁ, Svetlana a kol. *Zásadná reforma dedičského práva – nevyhnutnosť či neopodstatnenosť?* Bratislava: Wolters Kluwer, 2023, s. 117. ISBN 978-80-7676-865-9.

Pojem elektronického závetu

Elektronický znamená využitie technológie s elektrickými, digitálnymi, magnetickými, bezdrôtovými, optickými, elektromagnetickými alebo podobnými schopnosťami. Najčastejšie sa používa v súvislosti s technológiami, ktoré využívajú elektronické obvody. Počas posledných rokov boli na Slovensku prijaté zákony, ktoré podporujú elektronizáciu v oblasti súkromného práva, avšak dedičské právo sa tejto digitalizácii zatiaľ vyhlo.¹⁰ Elektronický závet má vo svete mnoho podôb (napr. e-mail z elektronickej schránky poručiteľa zaslaný inej osobe, SMS, závet uložený na fyzickom nosiči akým je USB kľúč alebo CD, textový elektronický dokument v podobe .doc alebo PDF súboru uložený v počítači, status napísaný na sociálnej sieti pod profilom poručiteľa, videonahrávka či mnoho ďalších spôsobov). Medzi základné výhody elektronických závetov môžeme na prvý pohľad zaradiť:

- tvorba závetov by bola rýchlejšia, jednoduchšia, dostupnejšia širšiemu okruhu závetcov a pohodlnejší proces by povzbudil k ich početnejšiemu vyhotovovaniu,
- fyzické osoby v izolovaných komunitách, ťažko choré alebo zdravotne postihnuté osoby by získali uľahčený spôsob vyhotovenia platného závetu, čo by z časti mohlo nahrádzať v praxi na dokazovanie náročné privilegované závetu,
- elektronicky uložený závet by zvýšil možnosť jeho objavenia po smrti poručiteľa, bezpečnosť a zabránil by náhodnému zničeniu.

Keďže vo svete existujú rôznorodé elektronické spôsoby vyjadrenia svojej poslednej vôle, ktoré ponúkajú široké spektrum a možnosti ich využitia, americká právna veda sa už pokúsila zjednotiť a rozdeliť elektronické závetu do ucelených kategórií. Rozoznáva sa tak off-line elektronický závet, online elektronický závet a elektronický závet zriadený kvalifikovaným správcom.¹¹

Off-line elektronický závet

Off-line elektronické závetu sú všetky textové dokumenty uložené na elektrickom zariadení, ktoré môžu byť napísané vlastnoručne (na tablete pomocou stylusu alebo prstom na obrazovke smart zariadenia), napísané klávesnicou elektronického zariadenia, audio záznamy alebo audiovizuálne záznamy zachované na hardvéri poručiteľa. Vo väčšine prípadov nie sú tieto závetu nikdy vytlačené alebo zachované pomocou online služieb. Všeobecne sa tvrdí, že ide o modernú paralelu k holografnému závetu na poručiťelovom hardvéri, pričom závetca je zodpovedný za

¹⁰ Tamtiež s. 115.

¹¹ RANGAN, V.: What is an "Electronic Will"? In: *Harvard Law Review*, 2018, No. 6, Vol. 131, p. 1791-1792. ISSN 0017-811X.

uloženie, uschovanie a najmä nájdanie závetu po jeho smrti.¹² V týchto prípadoch pri tvorbe a uschovaní závetu neparticipuje žiadna iná osoba než poručiteľ.

Prvý prípad, ktorý sa v USA prejednával ohľadom off-line elektronického závetu bola situácia, kedy závetca pred svojou smrťou nadiktoval bratovi na smrteľnom lôžku v nemocnici závet napísaný vlastnoručne pomocou elektronického pera na tablete Samsung Galaxy. Súd musel rozhodnúť, či elektronicky vytvorený dokument na tablete spĺňa zákonnú požiadavku, aby bol závet „v písomnej forme“. Závet spĺňal všetky formálne náležitosti platnosti, ktoré sa v štáte Ohio vyžadujú a súd tak uznal závet v tablete za platný.¹³ Týmto prelomovým rozhodnutím sa potvrdili už zmienené výhody, ktoré so sebou elektronické závety prinášajú. Keďže všeobecné predpoklady platnosti závetov v právnom systéme *common law* nie sú tak rigidne formalizované a všeobecné ako v kontinentálnych právnych poriadkoch v Európe, súdy sú pružnejšie v reakcii na technologické zmeny a dokážu prijať aj elektronické závety za platné, ak v danej krajine existuje právny dôvod, ktorý by povoľoval elektronickú formu závetu alebo ak existujú aspoň nejaké formálne úľavy pri vyhotovovaní závetu (tzv. doktrína *harmless error*¹⁴). Rozhodnutím, v ktorom sa naplno uplatnila doktrína *harmless error* a potvrdila sa tak platnosť elektronického závetu bol prípad ohľadom majetku pána Hortona. Krátko pred svojou smrťou si 21-ročný muž, Duane Horton, napísal do denníka poznámku, v ktorej uviedol, že na jeho telefóne existuje dokument s názvom „Posledná poznámka“. V zápise v denníku uviedol pokyny na elektronický prístup k tejto poznámke a telefón nechal vo svojej izbe. „Posledná poznámka“ obsahovala ospravedlnenie ohľadom jeho samovraždy, ako aj pokyny týkajúce sa jeho majetku. V tomto prípade súdy v Michigane v roku 2018 uplatnili doktrínu *harmless error* a uznali tento text v telefóne za platný závet, aj keď daný dokument neobsahoval všetky zákonom predpísané formálne náležitosti.¹⁵

Uvedená forma závetu, napriek svojej intuitívnosti, technologickej a sociálnej dostupnosti, predstavuje pre právne poriadky viaceré aplikačné prekážky. Hlavnou výzvou je preukázanie autenticity dokumentu a identifikácia poručiteľa, čo je

¹² MEDELSKÁ TKÁČOVÁ, Zuzana: (Ne)reakcie zákonnej formy poslednej vôle na vývoj v spoločnosti. In: FOTOPULOSOVÁ, L. - ŤAŽKÁ, V. (zost.). *Bratislavské právnické fórum 2023 : autonómia subjektov v 21. storočí*. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2023, s. 113-115. ISBN 98-80-7160-705-2.

¹³ *In re Estate of Javier Castro*, Case No. 2013ES00140, Court of Common Pleas Probate Division, Lorain County, Ohio (19. jún 2013).

¹⁴ Štáty ako Illinois, Ohio, Missouri, či Michigan (dokopy 11 štátov federácie) zaviedli tento koncept "prekľutia neškodnej chyby", ktorý umožňuje súdu uznať závet, ktorý nespĺňa všetky formálne náležitosti za platný, ak existuje jasný a presvedčivý dôkaz o tom, že predložený dokument skutočne predstavuje poslednú vôľu poručiteľa. Ide o potencionálnu konvalidáciu, ktorá umožňuje súdom upustiť od neplatnosti kvôli nedodržaniu predpísanej formy a prijať závet na prejednanie dedičstva, ak je možné uspokojivo preukázať jeho autenticitu.

¹⁵ *In re Estate of Horton*, Case No. 925 N.W. 2d 207 (Mich. 2018).

v dnešnom digitálnom prostredí oveľa zložitejšie ako pri tradičných formách závetov. S tým súvisí aj problém zachovania takéhoto závetu, jeho zabezpečenia proti neoprávnenému prístupu, zmenám alebo vymazaniu po smrti poručiteľa. Meniť textové dokumenty v elektronických zariadeniach je jednoduché, a následne je náročné určiť, ktorá verzia textového dokumentu bola tá originálna.¹⁶

Protiargumentom z pohľadu technológie by mohli byť tzv. metadáta súborov. Metadáta sú údaje, ktoré poskytujú dodatočné informácie o obsahu, formáte, štruktúre a iných charakteristikách dát, čím popisujú ich základné vlastnosti. Z pohľadu elektronických závetov sú dôležité informácie o autorovi, názve vyhotovujúceho zariadenia, dátume obstarania a aktualizácie (všetky dodatočné zmeny) daného obsahu, či pôvodnej forme vyhotovenia súboru. K uvedenému riešeniu pristúpil v roku 2012 aj Najvyšší súd v Novom Južnom Walese v Austrálii a po vykonanom dokazovaní a skúmaní metadát dospel k záveru, že elektronický závet je platný.¹⁷ Ale ani tieto metadáta však nemusia byť vždy zárukou hodnovernosti súboru. V systéme Windows sa môžu metadáta zo súborov ľahko odstrániť, resp. pozmeniť, čím sa odstránia aj vybrané informácie o súbore.¹⁸ Vymazať údaje o súbore je samozrejme možné aj sofistikovanejším spôsobom, a to cez profesionálne aplikácie na to slúžiace, ako napríklad ExifTool, Metadata++ alebo MetaExtractor Online, čo robí odhalenie takejto manipulácia takmer nemožným.¹⁹

Osobitným a vo svete rozšíreným poddruhom off-line elektronického závetu je tzv. videozávet.²⁰ Audiovizuálne nahrávky je možné vytvárať pomocou rôznych elektronických zariadení, ktoré sú v súčasnom svete bežne dostupnými veľkej časti populácie. Videozáznamy sa často používajú ako dôkazy v súdnych konaniach, no

¹⁶ BEYER, Gerry. W. – HARGROVE, Claire G.: Digital Wills: Has the Time Come for Wills to Join the Digital Revolution? In: *Ohio Northern University Law Review*, 2007, Vol. 33, No. 3, p. 891. ISSN 0094-534X.

¹⁷ V tomto prípade závetca uložil svoj off-elektronicky závet ako dokument na svojom počítači a označil ho ako *Will.doc*. Po jeho smrti súd analyzoval metadáta wordového dokumentu a uznal závet ako platný, nakoľko podľa súdneho znalca nebol dokument žiadnym spôsobom upravený, ani nebol dodatočne nahratý. Alan Yazbek v Ghosn Yazbek & Anor, NSWSC 594 z 1. júna 2012, Austrália. [online].[cit. 05.09.2025]. Dostupné na internete: <http://www.austlii.edu.au/cgi-bin/viewdoc/au/cases/nsw/NSWSC/2012/594.html>

¹⁸ Stačí vyhľadať súbor na ploche a kliknúť na Vlastnosti daného súboru, následne prejsť do Podrobností a potom kliknúť na Odstrániť vlastnosti a osobné údaje, a zaškrtnúť políčka metadát, ktoré sa majú zachovať, čím sa vytvorí kópia súboru (alebo prepíše existujúci súbor) bez jeho pôvodných metadát.

¹⁹ DAVIS, Aria: *Jak odstranit metadata ze souborů přes Windows, Mac, online a telefony*. [online]. 29. august 2022. [cit. 11.08.2025]. Dostupné na internete: <https://www.free-videoconverter.net/cs/video-editing/remove-metadata/>

²⁰ Podľa niektorých autorov ide o osobitný druh elektronického závetu: BANTA, Natalie: Electronic Wills and Digital Assets: Reassessing Formality in the Digital Age. In: *Baylor Law Review*, Vol. 71, No. 3, 2019, p. 554. ISSN 0005-7274.

opäť, v oblasti dedičského práva je to vylúčené. Takýto prejav poručiteľa musí spĺňať všeobecné náležitosti právneho úkonu, t. j. musí byť pre adresátov určitý a zrozumiteľný. Jeho vôľa musí byť slobodná a vážna, závetca musí mať spôsobilosť na právne úkony a v takomto videozávete musí zriadiť aspoň jednu závetnú dispozíciu. Najväčšou výhodou zvukovoobrazového záznamu je možnosť zaznamenať celý priebeh závetného aktu. Spontánne verbálne prejavy poručiteľa v zvukovoobrazovom zázname môžu prispieť k objasneniu obsahu jeho poslednej vôle. Tým sa posilní dôkaz o existencii *animus testandi* poručiteľa,²¹ a zároveň sa tak zabezpečí splnenie jeho vôle v súlade s jeho skutočným úmyslom. Videozáznam dokáže taktiež preukázať, že poručiteľ konal dobrovoľne, bez nátlaku, a že bol v čase vyhotovenia pri plnom vedomí. Okrem praktických výhod však videozávet ponúka aj hlbší, emocionálny rozmer. Umožňuje poručiteľovi vhodnejšie vysvetliť svoje rozhodnutia, môže vyjadriť aj isté želania, ktoré nespádajú pod oblasť práva, či zanechať osobný odkaz, čo môže v mnohých prípadoch predísť budúcim dedičským sporom. Čo sa týka dôveryhodnosti takéhoto záznamu, vo väčšine prípadov pôjde o overiteľný záznam vlastného hlasu, tváre či výzoru poručiteľa, čím dôjde k jasnej identifikácii tejto osoby,²² čo by mohlo úplne nahradiť vlastnoručný podpis poručiteľa ako autentizačný a identifikačný znak závetu, takže nebude potrebné zabezpečiť ani prítomnosť iných osôb ako svedkov. Dôležitým pre platnosť videozávetu je tiež skutočnosť, že poručiteľ musí výslovne potvrdiť, že ide o závet, a nie len o video, ktorým sa chcel rozlúčiť so svojimi blízkymi a nezamýšľal tak právne následky.

S rozvojom umelej inteligencie a digitalizácie dostupnej širokej verejnosti sa objavili, ale aj isté negatívne javy v spoločnosti. Umelá inteligencia (AI) dokáže z údajov získaných z internetu alebo poskytnutých tretími osobami vygenerovať rôznorodý obsah, ktorý sa bude adresátovi javiť ako autentický. Ide o tzv. deep fake, ktorým je obrazový obsah, audioobsah alebo videoobsah vytvorený alebo zmanipulovaný pomocou AI, ktorý sa podobá na existujúce osoby, objekty, miesta, subjekty alebo udalosti a osobe by sa falošne javil ako autentický alebo pravdivý.²³ Deep fake technológia predstavuje sofistikovaný prístup k manipulácii audiovizuálneho obsahu. Táto metóda často využíva replikáciu identity jednotlivcov prostredníctvom pokročilých technológií, ako sú umelá inteligencia, strojové učenie (ML) a špecializovaný softvér, ako napríklad aj ľahko dostupný Adobe Photoshop. Tieto nástroje umožňujú vytváranie vysoko presvedčivých a autenticky vyzerajúcich replík

²¹ KRIŽAN, Martin – ČIPKOVÁ, Tamara: FORMY ZÁVETU REFLEKTUJÚCE 21. STOROČIE. In: FICOVÁ, Svetlana, RAKOVÁ, Karin, IVANČO, Marek a kol. Vybrané otázky dedičského práva v úvahách de lege ferenda. Bratislava: Wolters Kluwer SR s. r. o., 2022, s. 210 a nasl. ISBN 978-80-571-0544-2.

²² BANTA, Natalie: Electronic Wills and Digital Assets: Reassessing Formality in the Digital Age. In: *Baylor Law Review*, Vol. 71, No. 3, 2019, p. 593. ISSN 0005-7274.

²³ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1689 z 13. júna 2024, ktorým sa stanovujú harmonizované pravidlá v oblasti umelej inteligencie

videí. Jednou z hlavných funkcií technológie deep fake je schopnosť syntetizovať alebo vložiť tvár konkrétnej osoby do existujúceho videa. S masívnym nárastom výpočtového výkonu a sprístupnením AI technológií sa proces generovania falošných videí výrazne zrýchlil a zjednodušil.²⁴ Moderné algoritmy dokážu vytvoriť realistické modely protagonistov už len na základe malého počtu referenčných fotografií (niekedy stačí len jedna), čím sa dosiahne verné zobrazenie osoby na umelo vytvorenom videu.²⁵ Hoci sa pojem deep fake najčastejšie v práve spája s kyberkriminalitou, teda oblasťou trestného práva, poslednú dobu nabera táto technologická hrozba nebezpečný smer aj v oblasti súkromného práva. Uvedené by mohlo mať dopad aj na oblasť dedičského práva v prípade, že by sa videozávet zakotvil ako platná forma závetu. Deep fake videozávety by sa mohli stať neodhaliteľnými najmä v prípade, že takéto video by trvalo iba okolo minúty, čo úplne stačí na prerozdelenie dedičstva.

Ďalším praktickým problémom spojeným so všetkými off-line elektronickými závetmi je otázka následného uchovania, distribúcie, či sprístupnenia takéhoto záznamu po smrti poručiteľa.²⁶ Niektorí autori si kládli otázku, či postačí, ak napr. videozávet ostane uložený v elektronickom zariadení poručiteľa, na ktorom je závet zaznamenaný (spravidla je toto zariadenie zabezpečené pred neoprávneným použitím, často aj biometrickými prvkami), alebo sa bude vyžadovať jeho zverejnenie iným osobám, resp. zverejnenie na verejne dostupnom mieste, a či možno z právneho hľadiska akceptovať, ak poručiteľ rozpošle všetkým potenciálnym dedičom svoj videozávet?²⁷ Závet je jedinečný dokument v tom, že sa po svojom vyhotovení nepoužíva na neurčité obdobie, a ktorý musí istý čas zostať „v archíve“, aby bolo možné uskutočniť prevod majetku po smrti poručiteľa. Neustále zmeny v hardvéri aj softvéri sťažujú, ak nie znemožňujú, dlhodobý prístup k elektronicky uloženým údajom. Vzhľadom na rýchlosť, akou sa technológia mení, elektronicky uložený závet, tak nemusí byť už prístupný v čase smrti poručiteľa.²⁸ Nemyslíme si, že je vhodné, aby poručiteľ pred smrťou iným osobám, ba dokonca dedičom, oznamoval

²⁴ Dennodenne vidíme vierohodné, ale umelo vytvorené videá známych hercov, športovcov, moderátorov, amerického alebo slovenského prezidenta, či dokonca pápeža, ktorí hovoria tvrdenia, ktoré však v skutočnosti nikdy nevyslovili.

²⁵ KOLAKKAL, Aldrin Deep Fake Technology: Analysis of Legal Framework and the Way Forward. In: *The Indian Journal for Research in Law and Management*. 2024, Vol. 1, Issue 8, p. 1. ISSN 2583-9896.

²⁶ KRIŽAN, Martin – ČIPKOVÁ, Tamara: FORMY ZÁVETU REFLEKTUJÚCE 21. STOROČIE. In: FICOVÁ, Svetlana, RAKOVÁ, Karin, IVANČO, Marek a kol. *Vybrané otázky dedičského práva v úvahách de lege ferenda*. Bratislava: Wolters Kluwer SR s. r. o., 2022, s. 211. ISBN 978-80-571-0544-2.

²⁷ FICOVÁ, Svetlana a kol. *Zásadná reforma dedičského práva – nevyhnutnosť či neopodstatnenosť?* Bratislava: Wolters Kluwer, 2023, s. 119. ISBN 978-80-7676-865-9.

²⁸ BEYER, Gerry. W. – HARGROVE, Claire G.: Digital Wills: Has the Time Come for Wills to Join the Digital Revolution? In: *Ohio Northern University Law Review*, 2007, Vol. 33, No. 3, p. 899. ISSN 0094-534X.

ako sa rozhodol nakladať so svojím majetkom. Ak porúčiteľ na zaznamenanie videozávetu použije len svoj telefón alebo počítač, existuje veľká pravdepodobnosť, že toto zariadenie bude zabezpečené už navždy. Elektronické médium nespĺňa v našich končinách definíciu písomnej formy, a ak by sa chceli zaviesť elektronické závet v štátoch EÚ bolo by potrebné prijať legislatívu, ktorá elektronické závet považuje za platné, zreteľne definuje formálne a technologické požiadavky a zrovnoprávni ich s ostatnými formami závetov.²⁹

Online elektronický závet a závet zriadený kvalifikovaným správcom

Online elektronický závet je závet vytvorený a uložený na úložisku tretej osoby poskytujúcej takúto službu (môže ísť o závet v podobe statusu alebo súkromnej správy cez sociálnu sieť, elektronického súboru nahratom na platforme Dropbox, či na inom cloudovom online zdroji, poslanie SMS správy z mobilného telefónu alebo prostredníctvom internetových služieb). Na rozdiel od off-line elektronického závetu, online elektronický závet zahŕňa tretiu stranu, ktorá poskytuje takúto službu na základe zmluvného vzťahu s porúčiteľom. Závet sa nenachádza na žiadnom elektronickom zariadení, ktoré by vlastnil porúčiteľ.³⁰ Takéto závet sa vyskytujú len v online prostredí, ktoré sa môže časom upraviť, pozmeniť alebo celkom vymazať. Výhodou od off-line elektronických závetov je to, že sa lepšie zabezpečí nájdenie takéhoto závetu a stane sa dostupným, no závetca prezradí svoje závetné dispozície ešte za svojho života aj iným osobám, čo nie je vhodné, najmä ak ide o dedičov. Hlavným aplikačným nedostatkom takto zriadeného závetu sú zmluvné podmienky takýchto poskytovaných služieb medzi závetcom a zriaďovateľom online služieb, ktoré môžu byť časovo ohraničené (napr. závet sa uloží len na dobu 1 roka, pokiaľ sa s ním nebude v tejto lehote na danom účte manipulovať), taktiež pôjde o problém sprístupnenia takéhoto dokumentu (ak ho porúčiteľ dobrovoľne nezverejní za svojho života) inej osobe ako majiteľovi daného účtu, ako aj problém ochrany osobných údajov a iných osobnostných práv porúčiteľa po jeho smrti.³¹ V Slovenskej republike stále nie je v aplikačnej praxi vyriešená otázka ako sa má nakladať s digitálnym

²⁹ LAMOVEC HREN, Petra: WILL FORMALITIES AND ELECTRONIC WILL. In: SZAKÁCS, A. a kol. (zost.). *Mílniky práva v stredoeurópskom priestore 2021*. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2021, s. 270-273. ISBN 978-80-7160-618-5.

³⁰ MEDELSKÁ TKÁČOVÁ, Zuzana: (Ne)reakcie zákonnej formy poslednej vôle na vývoj v spoločnosti. In: FOTOPULOSOVÁ, L. - ĽAŽKÁ, V. (zost.). *Bratislavské právnické fórum 2023 : autonómia subjektov v 21. storočí*. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2023, s. 117. ISBN 98-80-7160-705-2.

³¹ RANGAN, V.: What is an "Electronic Will"? In: *Harvard Law Review*, 2018. No. 6, Vol. 131, p. 1802. ISSN 0017-811X.

dedičstvom po poručiteľovi. Existujú len isté názory zo strany akademikov³² (napríklad či digitálne dedičstvo treba rozlišovať vo vecnoprávnom alebo záväzkovoprávnom prístupe, alebo či všetky takéto práva majú prechádzať na dedičov, no ako poznamenáva Raková túto problematiku neupravuje žiadny štát EÚ³³) S prijatím online elektronických závetov by sa tak musel vyriešiť aj uvedený problém.

Ak by sa rozhodlo, že sa príjmu všetky formy online elektronických závetov, teda napríklad aj závet v podobe statusu alebo súkromnej správy na Facebooku, bolo by veľmi náročné dokázať autenticitu a identifikovať závetcu, nakoľko do týchto sociálnych sietí sa neprihlasuje pomocou jedinečnej biometrie alebo prostredníctvom úradných dokladov akým je občiansky preukaz, ktoré by slúžili ako identifikačný znak toho-ktorého poručiteľa. Sociálne siete ako Facebook, Instagram alebo X nebudú taktiež poskytovať dotknutým orgánom potrebné informácie o tom, kto, kde a kedy sa prihlásil do daného účtu, aby sa mohli preukázať informácie ohľadom vzniku závetu. Ak sa teda originál online závetu nachádza kdekolvek inde ako na pevnom disku elektronického zariadenia a porúčiteľ nevyužil služby súkromného subjektu na zachovanie a sprístupnenie závetu (elektronický závet zriadený kvalifikovaným správcom), ktorý sa špecializuje na uchovávanie takýchto závetov, bude musieť počítať s danými ťažkosťami.³⁴

Elektronické závety zriadené kvalifikovaným správcom sú závety zriadené buď v podobe off-line alebo online elektronického závetu, ktoré sú následne uschované u tzv. kvalifikovaného správcu, ktorým sú právnické osoby, ktoré podnikajú za týmto účelom väčšinou výlučne v online podobe, buď pomocou online videohovoru alebo prostredníctvom vyplnenia elektronického formulára na internete. Kvalifikovaný správca dohliada na riadne vyhotovenie závetu so všetkými podstatnými náležitosťami tohto právneho úkonu (najmä autenticita závetu, dobrovoľnosť spísania takéhoto závetu, elektronický podpis, uvedenie dátumu, či zaobstaranie potrebného počtu svedkov samotným správcom) a navyše má záväzok uchovávať závet v príslušnom formáte na garantovaný počet rokov (závisí od zaplatenej sumy a výberu konkrétneho času uchovania), čím sa dosiahne jeho následná distribúcia

³² FICOVÁ, Svetlana a kol. *Zásadná reforma dedičského práva – nevyhnutnosť či neopodstatnenosť?* Bratislava: Wolters Kluwer ČR, 2023, s. 32 a nasl. ISBN 978-80-7676-865-9. RAKOVÁ ŠIMONIOVÁ, Karin. Digitálne dedičstvo ako nová výzva v notárskej praxi. In: *Ars Notaria*. Roč. 28, č. 2/2025, s. 12-17. ISSN 1335-2229. MAUKŠ, Dávid: DELENIE NEHMOTNÝCH STATKOV. In: *Nehmotné statky interdisciplinárne* / DAŇKO, Martin, VYČISLÍK, Alojz, ŤAŽKÁ, Veronika (zost.). Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2024. s. 39-49. ISBN 978-80-7160-735-9.

³³ RAKOVÁ ŠIMONIOVÁ, Karin. Digitálne dedičstvo ako nová výzva v notárskej praxi. In: *Ars Notaria*. Roč. 28, č. 2/2025, s. 12. ISSN 1335-2229.

³⁴ RANGAN, V.: What is an "Electronic Will"? In: *Harvard Law Review*, 2018. No. 6, Vol. 131, p. 1802. ISSN 0017-811X.

dotknutým štátnym orgánom po smrti poručiteľa.³⁵ Daná forma závetu sa využíva najmä v USA, kde celý závetný akt býva zaznamenaný a zachovaný na videu. V súčasnosti existujú viacerí kvalifikovaní správcovia v štátoch Florida a Arizona, ktorí využívajú závet v podobe online elektronického dokumentu. Floridská právna úprava (Florida's HB 409, Electronic Legal Documents) pripustí platnosť elektronického závetu iba v prípade, že je registrovaný u kvalifikovaného správcu, čím sa má zabezpečiť pravosť tohto dokumentu. Hlavnou otázkou je, že ak by sme zaviedli podobnú formu závetu v našich končinách, aký by to malo dopad na aplikačnú prax, a či by bol notárom ponechaný monopol aj pri uchovávaní týchto nových závetných foriem?³⁶

Medelská Tkáčová tvrdí, že účelom takéhoto závetu by bolo: „*Využitím takýchto klasifikovaných správcov by sa dalo predísť aj problémom, ktoré sú spájané so súkromnými závetmi – podvod, nenájdenie závetu, nedodržanie predpísaných náležitostí, autenticita závetu. Výhodou takéhoto elektronického závetu oproti predchádzajúcim je, že takáto právnická osoba by vykonávala takéto úkony častejšie, mali by štandardizované formuláre, čím by sa zabezpečili predpísané zákonné náležitosti na platnosť závetu. Takto uložená posledná vôľa by bola jednoduchšie „vyhládateľná“ po smrti poručiteľa, nakoľko by sa nemuseli prezerat' všetky elektronické zariadenia vlastnené poručiteľom...*“³⁷ S uvedeným tvrdením nesúhlasíme, pretože presne na tieto účely existuje vo väčšine štátov sveta závet vo forme notárskej zápisnice, ktorý v aplikačnej praxi nespôsobuje takmer žiadne ťažkosti. Nemyslíme si, že je vhodné do oblasti konzervatívneho dedičského práva zavádzať množstvo nových inštitútov, ktoré by len spôsobovali neprehľadnosť a nadbytočnú duplicitu právnej úpravy a zvýšili by stav právnej neistoty pre závetcov, ako aj samotných notárov, keďže účel takéhoto závetu je u nás už zabezpečený inou formou. Závetcovia by museli zvažovať, či je lepšie zvoliť tradičnú alebo elektronickú formu a zároveň by museli rozumieť praktickým rozdielom v ich úschove. Ak by sme notárom tento monopol ponechali, potom by prínos zavedenia tejto formy bol minimálny, pretože by nepriniesol výraznú zmenu v procese zriadenia a úschovy závetov. Ak by sme však umožnili vznik špecializovaných správcov, hrozilo by riziko fragmentácie

³⁵ MEDELSKÁ TKÁČOVÁ, Zuzana: (Ne)reakcie zákonnej formy poslednej vôle na vývoj v spoločnosti. In: FOTOPULOSOVÁ, L. - ŤAŽKÁ, V. (zost.). *Bratislavské právnické fórum 2023 : autonómia subjektov v 21. storočí*. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2023, s. 118. ISBN 98-80-7160-705-2.

³⁶ FICOVÁ, Svetlana a kol. *Zásadná reforma dedičského práva – nevyhnutnosť či neopodstatnenosť?* Bratislava: Wolters Kluwer, 2023, s. 120. ISBN 978-80-7676-865-9.

³⁷ MEDELSKÁ TKÁČOVÁ, Zuzana: (Ne)reakcie zákonnej formy poslednej vôle na vývoj v spoločnosti. In: FOTOPULOSOVÁ, L. - ŤAŽKÁ, V. (zost.). *Bratislavské právnické fórum 2023 : autonómia subjektov v 21. storočí*. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2023, s. 118. ISBN 98-80-7160-705-2.

systému a s tým spojené problémy, napríklad s vyhľadávaním závetov, keďže by už neboli uložené v jednom centrálnom registri.

Záver

Právne predpisy by mali držať krok so spoločenským a technologickým vývojom. Je to z toho dôvodu, že právne normy sú tvorené pre ľudí, ktorí ich následne chcú efektívne aplikovať v praxi. To znamená poskytnúť im aj moderné nástroje na platné prejavenie ich poslednej vôle. Digitalizácia preniká do všetkých oblastí nášho rýchlo meniaceho sa života a právo na ňu musí nevyhnutne reagovať, aby zostalo relevantné a funkčné pre spoločnosť. Hoci sú súčasné právne úpravy v mnohých krajinách EÚ voči elektronickým závetom skeptické, technologický pokrok a rastúce požiadavky na flexibilitu právnych úkonov volajú po zmene a ignorovanie týchto trendov (vo viacerých európskych krajinách sa aktuálne rieši otázka modernizácie dedičského práva)³⁸ nie je dlhodobou udržateľnou, keďže v blízkej budúcnosti môžu byť všetky právne úkony vykonávané elektronicky. Implementácia elektronického závetu nie je len o modernizácii, ale predovšetkým o zabezpečení, aby vôľa poručiteľa bola plne rešpektovaná aj po jeho smrti.

Myslíme si, že najvhodnejšie v problematike implementovania elektronických závetov do nášho právneho poriadku bude zvolenie si tzv. postupnej cesty, pri ktorej bude potrebné nájsť istý kompromis medzi neustále sa rozvíjajúcou technologickou dobou a právnou istotou, ktorá je v súčasnosti pretavená v rigidnosti platných závetných foriem. Je nepopierateľné, že aj nasledujúce roky bude technologický rozvoj len na vzostupe a v nejakej forme bude potrebné regulovať aj elektronické závety. Sme toho názoru, že ak sa rozhodneme prijať elektronické závety za platné, mali by sa zakotviť **off-line elektronické závety**, ale platné by boli len pokiaľ by boli registrované u notára, čím by sám poručiteľ pri odovzdávaní potvrdil autenticitu takéhoto závetu a vylúčili by sa tak všetky možnosti falšovania obsahu. Notári by taktiež zabezpečili aj ich bezpečné uloženie v centrálnom registri. To isté by platilo aj pri videozávete, pri ktorom by bolo poručiteľovi lepšie umožnené prejsť svoju skutočnú vôľu a po jeho smrti by nevznikol problém s prístupom do digitálneho úložiska, v ktorom sa videozávet nachádza. Napriek rizikám manipulácie (tzv. deep fake) by implementácia videozávetu mohla priniesť viaceré právne benefity, ako napríklad lepšie zachytenie testamentárneho úmyslu poručiteľa a zníženie rizika budúcich sporov.

Napriek rastúcej digitalizácii spoločnosti a potenciálnym výhodám, ktoré **online elektronické závety** prinášajú, ich implementácia do právneho systému naráža na zásadné praktické prekážky, preto si nemyslíme, že je vhodné ich zavádzať, keďže do

³⁸ MAUKŠ, Dávid: Znovuzavedenie inštitútu odkazu do slovenského právneho poriadku v rámci rekodifikácie súkromného práva. In: *Právny obzor*, roč. 108, č. 2/2025, s. 207 a nasl. ISSN 0032-6984.

takýchto digitálnych služieb sa porúčiteľ nikdy neprihlasuje so základnými identifikačnými znakmi, a preto by po jeho smrti bolo takmer nedokázateľné, že takýto závet skutočne napísal. Taktiež tu existuje veľká miera pravdepodobnosti manipulácie, poprípade úplné vymazanie závetu poskytovateľom digitálnej služby, keďže takýto závet je zaznamenaný výlučne v online svete. Pre zavedenie a uznanie online elektronických závetov v slovenskom právnom poriadku by sa najprv musela vykonať komplexná právna reforma v oblasti digitalizácie právnych úkonov. Nepovažujeme za potrebné prijať ani formu **elektronického závetu zriadeného kvalifikovaným správcom**, keďže presne za rovnakým účelom je v súčasnosti možné zriadiť závet vo forme notárskej zápisnice.

Pôvodné obavy z minulosti ako technické nedostatky elektronických zariadení, ekonomický faktor závetcov, sociálna bariéra v podobe neschopnosti starších generácií využívať moderné technológie³⁹ sa plynutím času vytrácajú a v budúcnosti bude potrebné reflektovať elektronické závety ako čoraz častejšiu formu usporiadania svojich majetkových práv pre prípad smrti. Jediným dôvodom, prečo tak neurobiť by nemala byť neochota aplikačnej praxe „učiť sa nové veci“. Výrazný nárast používania elektronických zariadení, cloudových služieb a sociálnych sietí za posledné desaťročie určite naznačuje, že používatelia sa naučili pohodlnejšie začleňovať elektronické zariadenia a internet do svojho každodenného života. Jediným chýbajúcim kúskom skladačky, aby elektronické závety fungovali, je systematický prístup súdov a zákonodarcov k ich regulácii.⁴⁰ Aktuálne rekodifikačné práce na novom Občianskom zákonníku pre oblasť dedičského práva však nepočítajú s elektronickými závetmi, ani s privilegovanými závetmi.⁴¹

Slovenské právo, rovnako ako mnohé iné svetové jurisdikcie, zatiaľ neponúka adekvátne riešenie pre vyššie pomenované výzvy, čo ponecháva priestor len pre akademickú diskusiu, ale bráni ich praktickému využitiu v súčasnej dobe. Budúcnosť elektronických závetov bude závisieť od schopnosti legislatívy prispôbiť sa technologickému pokroku a kvality vypracovania robustných mechanizmov, ktoré zabezpečia všeobecnú bezpečnosť digitálnych dát, vytvorenie spoľahlivých systémov na bezpečné a dlhodobé uchovávanie závetov, a dôveryhodnosť pre dedičské konanie ako také. Je však kľúčové, aby táto zmena nebola impulzívna, ale premyslená a technologicky aplikovateľná v každom jednotlivom prípade. Je na čase, aby sa

³⁹ BEYER, Gerry. W. – HARGROVE, Claire G.: Digital Wills: Has the Time Come for Wills to Join the Digital Revolution? In: *Ohio Northern University Law Review*, 2007, Vol. 33, No. 3, p. 890 a nasl. ISSN 0094-534X.

⁴⁰ RANGAN, V.: What is an "Electronic Will"? In: *Harvard Law Review*, 2018, No. 6, Vol. 131, p. 1809-1811. ISSN 0017-811X.

⁴¹ Elektronické závety sa rozhodlo nezaviesť najmä kvôli riziku technologického rozvoja a obavy z manipulácie takýchto závetov po smrti porúčiteľa. VALOVÁ, Katarína. Úvodník. In: *Ars Notaria*. 2024, roč. 27, č. 4/2024, s. 2-3. ISSN 1335-2229.

v blízkej budúcnosti aj slovenská legislatíva otvorila týmto zmenám a našla správnu rovnováhu medzi formálnou prísnosťou závetov a flexibilitou na druhej strane, aby sa tak zabezpečila právna istota pre všetky zúčastnené subjekty.

Zoznam použitej literatúry a judikatúry

1. Alan Yazbek v Ghosn Yazbek & Anor, NSWSC 594 z 1. júna 2012, Austrália.
2. BANTA, Natalie: Electronic Wills and Digital Assets: Reassessing Formality in the Digital Age. In: *Baylor Law Review*, Vol. 71, No. 3, 2019, pp. 547-603. ISSN 0005-7274.
3. BEYER, Gerry W. – HARGROVE, Claire G.: Digital Wills: Has the Time Come for Wills to Join the Digital Revolution? In: *Ohio Northern University Law Review*, 2007, Vol. 33, No. 3, pp. 865-902. ISSN 0094-534x.
4. DAVIS, Aria: *Jak odstranit metadata ze souborů přes Windows, Mac, online a telefony*. [online]. 29. august 2022. Dostupné na internete: <https://www.free-videoconverter.net/cs/video-editing/remove-metadata/>
5. FAJNOR, Vladimír – ZATURECKÝ, Adolf: *Nástin súkromného práva platného na Slovensku a Podkarpatskej Rusi*. Šamorín: Heuréka, 2018, 608 s. ISBN 80-967659-4-5.
6. FICOVÁ, Svetlana a kol.: *Zásadná reforma dedičského práva – nevyhnutnosť či neopodstatnenosť?* Bratislava: Wolters Kluwer ČR, 2023, 392 s. ISBN 978-80-7676-865-9.
7. *In re Estate of Javier Castro*, Case No. 2013ES00140, Court of Common Pleas Probate Division, Lorain County, Ohio (19. jún 2013).
8. *In re Estate of Horton*, Case No. 925 N.W. 2d 207 (Mich. 2018).
9. KOLAKKAL, Aldrin: Deep Fake Technology: Analysis of Legal Framework and the Way Forward. In: *The Indian Journal for Research in Law and Management*. 2024, Vol. 1, Issue 8, 14 p. ISSN 2583-9896.
10. KRIŠTOFÍK, Andrej: K VIRTUALIZÁCII PRÁVNÝCH PREDPISOV PROSTREDNÍCTVOM ESBÍRKY. In: *STUDIA IURIDICA Cassoviensia*. Vol. 11. 2023, No.2, s. 14-26. ISSN 1339-3995.
11. KRIŽAN, Martin – ČIPKOVÁ, Tamara: Formy závetu reflektujúce 21. storočie. In: FICOVÁ, Svetlana, RAKOVÁ, Karin, IVANČO, Marek a kol. *Vybrané otázky dedičského práva v úvahách de lege ferenda*. Bratislava: Wolters Kluwer SR s. r. o., 2022, s. 198-215. ISBN 978-80-571-0544-2.
12. LAMOVEC HREN, Petra: WILL FORMALITIES AND ELECTRONIC WILL. In: SZAKÁCS, A. a kol. (zost.). *Mílniky práva v stredoeurópskom priestore 2021*. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2021, s. 270-277. ISBN 978-80-7160-618-5.
13. MAUKŠ, Dávid: DEDENIE NEHMOTNÝCH STATKOV. In: *Nehmotné statky interdisciplinárne* / DAŇKO, Martin, VYČISLÍK, Alojz, ŤAŽKÁ, Veronika (zost.).

Bratislava : Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2024. s. 39-49. ISBN 978-80-7160-735-9.

14. MAUKŠ, Dávid: Znovuzavedenie inštitútu odkazu do slovenského právneho poriadku v rámci rekodifikácie súkromného práva. In: *Právny obzor*, roč. 108, č. 2/2025, s. 181-215. ISSN 0032-6984.
15. MEDELSKÁ TKÁČOVÁ, Zuzana: (NE)REAKCIE ZÁKONNEJ FORMY POSLEDNEJ VÔLE NA VÝVOJ V SPOLOČNOSTI. In: FOTOPULOŠOVÁ, L. - ŤAŽKÁ, V. (zost.). *Bratislavské právnické fórum 2023 : autonómia subjektov v 21. storočí*. Bratislava: Právnická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, 2023, s. 112-125. ISBN 98-80-7160-705-2.
16. RAKOVÁ ŠIMONIOVÁ, Karin. Digitálne dedičstvo ako nová výzva v notárskej praxi. In: *Ars Notaria*. Roč. 28, č. 2/2025, s. 12-17. ISSN 1335-2229.
17. RANGAN, V.: What is an "Electronic Will"? In: *Harvard Law Review*, 2018. No. 6, Vol. 131, p. 1790-1811. ISSN 0017-811X.
18. ŠVECOVÁ, Adriana. – GERGEL, Peter. *Dedičské právo podľa I. návrhu uhorského Všeobecného občianskeho zákonníka z roku 1900 (vo vybraných právnohistorických a lingvistických súvislostiach)*. Praha: Leges, 2021. 191 s. ISBN 978-80-7502-558-6.
19. VALOVÁ, Katarína. Úvodník. In: *Ars Notaria*. Roč. 27, č. 4/2024, s. 2-3. ISSN 1335-2229.
20. *What Is a Valid Will?* [online]. Dostupné na internete: <https://www.findlaw.com/forms/resources/estate-planning/last-will-and-testament/what-is-a-valid-will.html>

Kontaktné údaje

Mgr. Dávid Maukš

mauksdavid@gmail.com

Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, Katedra občianskeho práva